

de auteurs geconfronteerd met de nieuwe technologie

jan corbet

De evolutie van de techniek heeft sedert enige tijd aanleiding gegeven tot de opkomst van media voor het verspreiden van artistieke en literaire werken die de uitoefeningsvoorwaarden van het auteursrecht ingrijpend gewijzigd hebben. Wij denken meer bepaald aan de kabeltelevisie, de recorders en de satellieten. Toen in de 18e eeuw het auteursrecht ontstond, werden de artistieke en literaire werken bij het publiek gebracht door vertolkende en uitvoerende kunstenaars, die vaak de auteurs zelf waren. Dank zij de drukkunst werd er reeds aan reproductie gedaan en dit maakte eveneens de gelijktijdige uit- of opvoering in verschillende ver afgelegen plaatsen mogelijk. Dit legde de grondslag voor de oprichting van auteursverenigingen, noodzakelijke organisaties om dit veelvuldig gebruik afdoende te controleren. Met de uitvinding van plaat, radio en film, werden auteursverenigingen onontbeerlijk, daar enkel zij nog bij machte waren de betrekkingen te handhaven met de talrijke gebruikers van deze apparaten die de literaire en artistieke werken tot in het oneindige konden reproduceren. Alle individuen zijn nu immers praktisch potentiële gebruikers, want zij kunnen thuis, helemaal alleen, literaire en artistieke werken reproduceren zonder zich naar de openbare gemeenschappelijke voorstellingen van de vorige generatie te moeten begeven. De grote schaal van deze nieuwe ge-

bruiksvormen stelt problemen zonder voorgaande aan de auteursverenigingen waarvan de traditionele administratie-, perceptie-, en repartitiemethodes voorbijgestreefd zijn.

Meer bepaald in het domein van toneel en filmwerken, waar het individueel beheer van werken nog steeds gebruikelijk was, zullen nieuwe methodes op het vlak van het beheer onvermijdelijk worden.

Zo ook zal anderzijds in sommige landen een modernisering van de wetgeving op het auteursrecht zich opdringen; een wetgeving die vaak nog uit de vorige eeuw dateert en niet langer beantwoordt aan de door de nieuwe technieken gestelde problemen.

Laat ons thans deze technieken, die elk specifieke problemen vertonen, één voor één onderzoeken.

1. De kabeltelevisie

Net zoals haar voorgangster, de radio-distributie, die in een aantal landen ingevoerd werd of er nog steeds functioneert, bestaat de kabeltelevisie in de doorgifte van programma's aan een groot aantal abonnees, via een kabel- en draadnet. Deze programma's kunnen hetzij uit eigen programma's bestaan, gerealiseerd door de kabelexploitant of in elk geval programma's die door hem in het kabelnet werden ingevoerd, hetzij omroepprogramma's die hij met het oog op de doorgifte uit de ether heeft ontvangen.

In sommige landen wordt uitsluitend laatsgenoemde techniek door de overheid toegelaten, o.m. in België.

Op de kabeltelevisie worden voornamelijk programma's van audio-visuele literaire en artistieke werken vertoond hetgeen de bijzondere interesse, waarvan de auteurs van toneel- en filmwerken voor deze techniek blijf geven, verklaart.

De omroepprogramma's bevatten echter ook nog uitzendingen van een ander genre, zoals bijvoorbeeld sportprogramma's, nieuwsberichten, enz...

Inzake eigen programma's kan gedacht worden aan programma's die zuivere informatie brengen: bv. de weersvoorspellingen, de beursnoteringen, de geldkoersen, enz...

De kabeltelevisie zag het leven in de Verenigde Staten en was bedoeld om aan de tv-kijkers van ver afkomstige signalen over te brengen die hen via de ether niet konden bereiken.

In Europa werd de kabeltelevisie vooral ontwikkeld in geografisch goed gelegen landen zoals Oostenrijk, België, Nederland en Zwitserland teneinde het tv-publiek toe te laten signalen uit buurlanden op te vangen en aldus hun programmeuze te verruimen.

Onlangs zijn grotere landen zoals Frankrijk, Groot-Brittannië en de Duitse Bondsrepubliek eveneens gestart met de invoering van het kabeltelevisiesysteem of hebben althans dit voornemen bekendgemaakt.

a) Juridische problemen

In de Verenigde Staten hebben de kabelnetexploitanten aanvankelijk gepoogd te beweren dat het ter zake maar om een ontvangsttechniek van signalen ging die er enigszins toe diende om de individuele ontvangst van de abonnees te verbeteren en te centraliseren. Van doorgifte kon dan geen sprake zijn, doch wel van een zuiver passief gebruik dat niet onder de toepassing van het auteursrecht viel.

Op grond van redenen eigen aan het Amerikaans juridisch systeem, was de rechtspraak (zaken *Forthnightly* en *Teleprompter*) niet bij machte een bevredigende oplossing te geven, maar bij de nieuwe wet van 1976 werd de kabeltelevisie uitdrukkelijk aan het auteursrecht onderworpen.

De wet heeft inderdaad een zgn. stelsel van wettelijke vergunning voorzien, d.w.z. dat de auteur het gebruik van zijn werk niet kan verbieden en dat hij uitsluitend recht heeft op een "billijke vergoeding" waardoor de handelingsvrijheid van auteursverenigingen en andere rechthebbenden aanzienlijk beperkt werd.

Doch, volgens een recente verklaring van het Register of Copyrights (op de studiedagen van de ALAI, gewijd aan de kabeltelevisie, te Amsterdam in mei 1982) zal bedoelde wettelijke vergunning waarschijnlijk eerlang afgeschaft worden.

In Europa zijn de kabelnetexploitanten er niet in geslaagd een dergelijk extreem standpunt ernstig te verdedigen.

De Europese Staten zijn inderdaad alle lid van de Unie van Bern (met uitzondering van de U.S.S.R. waar de kabeltelevisie niet bestaat) en in haar art. 11bis kent de Conventie van Bern aan de auteurs het uitsluitend recht toe machtiging te verlenen tot "elke openbare mededeling, hetzij telegrafisch, hetzij draadloos van het langs de radio uitgezonden werk, wanneer deze mededeling door een ander dan het oorspronkelijk organisme wordt gedaan".

De kabelexploitanten hebben dan gepoogd een onderscheid te doen aanvaarden tussen de zgn. "verre" en andere signalen. De "verre" signalen zouden deze zijn die met een individuele antenne door het publiek niet opgevangen kunnen worden en die door de exploitanten via kabels of relais overgebracht worden. Uitsluitend de "verre" signalen zouden aan het auteursrecht onderworpen worden. De Conventie van Bern maakt dit onderscheid echter niet en deze stelling werd

door de rechtspraak eenparig verworpen (Hof van Cassatie van België, 3 september 1981; Hoog Gerechtshof van Oostenrijk, 24 juni 1974; Federaal Gerechtshof van Zwitserland, 20 januari 1981; Hoge Raad der Nederlanden, 3 oktober 1981). De enige negatieve rechtspraak, van het Duitse Bundesgerichtshof, hield verband met een specifiek geval en is niet in tegenstrijd met de principes van de Berner Conventie.

Bovendien heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen tot twee maal toe geoordeeld (18 maart 1980 en 6 oktober 1982) dat de eerbiediging van het desbetreffend absoluut recht van de auteur, in principe, niet in tegenstrijd was met de principes van het Verdrag van Rome (EEG-verdrag).

De juridische toestand is dus duidelijk en zou derhalve geen problemen meer moeten stellen.

Eén land nochtans, nl. Oostenrijk, heeft het noodzakelijk geacht de wet te wijzigen en een stelsel van wettelijke vergunning in te voeren. De compatibiliteit van bedoelde wetgeving met de Berner Conventie is uiterst betwistbaar, maar een grondig onderzoek zou buiten het bestek van onderhavige uiteenzetting vallen.

De UNESCO, de WIPO en de Raad van Europa zijn eveneens gestart met het onderzoek van de juridische problemen op het vlak van de kabeltelevisie en bereiden ontwerpen van standaardwetten voor die door de verschillende lidstaten van deze organisaties aangewend zouden kunnen worden.

Het is evident dat deze teksten heel wat aan belang zullen verliezen zodra de praktische gevallen een oplossing gevonden hebben, hetgeen normaal gezien al spoedig zou moeten gebeuren.

b) Praktische problemen

In het raam van het bestaand auteursrecht worden de voor de exploitatie van de kabeltelevisienetten noodzakelijke toelatingen op grond van vrij tot stand gekomen contracten verstrekt. De kabelnetexploitanten hebben er dus alle belang bij onderhandelingen te voeren met geldige gesprekspartners die hun de rechtszekerheid van hun activiteit kunnen waarborgen.

Maar in welke mate bestaan deze gesprekspartners?

Grosso modo zijn er drie groepen rechthebbenden die aanspraken inzake kabeltelevisie kunnen doen gelden: omroepor-

ganismes, filmproducers en auteursverenigingen.

De omroeporganismen zijn niet bijzonder talrijk.

In de meeste landen gaat het om de distributie van programma's van vier of vijf organismen, gemakkelijk identificeerbaar en gemakkelijk samen te brengen die bovendien over een doeltreffend gestructureerde internationale organisatie beschikken om besprekingen te voeren, namelijk de ERU (Europese Radio Unie). Bij de auteursverenigingen was de toestand reeds, van in het begin, minder volmaakt. Op het vlak van de muziek was er geen enkel probleem. Goed georganiseerde verenigingen, die elkaar wederzijds mandaat verlenen, zouden in elk land gemakkelijk een geldig gesprekspartner kunnen aanduiden. Wat echter de literaire en toneelwerken betreft, bestaat een gelijkaardige toestand maar sommige landen. In andere landen daarentegen worden de rechten door uitgever of literaire agenten beheerd.

Een op internationaal vlak uitstekend gestructureerde organisatie kon echter als algemeen woordvoerder optreden, althans wat de juridische aspecten betreft, nl. de "Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs" (CISAC).

Voor de film bestond er slechts een internationale beroepsorganisatie, nl. de "Fédération Internationale des Associations de Producteurs de Film" (FIAPF) die eveneens besprekingen kon voeren over de juridische problemen, maar die over geen enkel mandaat beschikt om namens en voor rekening van de individuele producenten te onderhandelen.

Al spoedig kwam men tot de vaststelling dat deze structuren vervolledigd en vervolmaakt moesten worden.

Op het vlak van toneel- en literaire werken, werden nieuwe verenigingen opgericht (bv.: ARGE - DRAMA in de Duitse Bondsrepubliek), of breidden bestaande verenigingen hun rol inzake het beheer van deze rechten uit tot de televisie en de kabeltelevisie (bv.: ALCS in Groot-Brittannië), ook verenigingen die tot op heden uitsluitend muziekwerken beheerd hadden (bv.: BUMA in Nederland).

Aldus slaagden de auteursverenigingen erin het geheel van literaire en artistieke werken te overkoepelen, met uitzondering van de werken waarvan de rechten aan omroeporganismen werden afgestaan en natuurlijk de filmwerken.

De filmproducers besloten een nieuwe

internationale organisatie in het leven te roepen, de "Association de Gestion Internationale Collective des Oeuvres Audiovisuelles", AGICOA, die over de nodige mandaten beschikte om over exploitatiecontracten in de gehele wereld te onderhandelen. De AGICOA zou zich nochtans in elk land door een nationale organisatie laten bijstaan. (b.v. in België: BELFITEL)

Vandaag schijnen de meeste producersverenigingen van de grote filmproducerende landen het beheer van hun rechten reeds aan AGICOA toevertrouwd te hebben, met uitzondering van de socialistische landen. Maar de overeenkomsten met de producersverenigingen van deze landen schijnen reeds flink gevorderd te zijn.

Zonder de definitieve oprichting van deze structuren af te wachten en met het oog op de redactie van een standaardcontract dat als basis kan dienen voor concrete besprekingen op nationaal vlak, werden reeds besprekingen gevoerd tussen de CISAC, de ERU en de FIAPF enerzijds, en de Alliance Internationale de la Distribution par Fil, de AID, anderzijds. Deze besprekingen werden in december 1981 afgerond.

De belangrijkste punten van dit standaardcontract zullen hierna geanalyseerd worden.

c) *Uitweiding. Specifieke filmproblemen.*

Het domein van de filmwerken vertoont enkele specifieke kenmerken die niet uit het oog verloren mogen worden zo men zich een algemeen beeld van de zaak wil vormen.

de eerste plaats dient aangestipt dat de uitbating van filmwerken gewoonlijk - via de tussenkomst van nationale verdelers - op nationaal vlak plaatsvindt. Dit geldt eveneens voor de muziekwerken, op dit verschil na, dat de filmuitbating in de verschillende landen niet steeds terzelfdertijd plaatsheeft.

De doorgifte via kabeltelevisie die de grenzen overschrijdt komt deze uitbating brutaal verstoren. Daarom hebben de filmproducers aanvankelijk enorm veel belang gehecht aan de uitoefening van het verbods- of occultatierecht waardoor de traditionele uitbating van een film in een welbepaald land werd beschermd. Langzamerhand is elkeen nochtans met het veralgemeend en populair verschijnen van de kabeltelevisie vertrouwd geraakt en gaf men zich rekenschap van de

enorme impopulariteit van verbodsmaatregelen, die vrij belangrijke politieke gevolgen konden hebben. Voortaan zullen de filmproducers de kabeltelevisie niet langer als een bijkomstige inkomstbron en exploitatiemethode moeten beschouwen, maar wel als een inkomstbron en een exploitatiemethode met een eigen bestaansreden.

De kabeltelevisie van de toekomst, die eigen programma's zal uitzenden, zal ongetwijfeld beroep doen op speciaal hiervoor gerealiseerde films die niet langer in bioscoopzalen vertoond zullen worden. Dit gebeurt reeds in de Verenigde Staten.

Door een betere organisatie zal het trouwens mogelijk zijn de traditionele uitbating in de zalen te plannen zonder zich nog te laten verrassen door een doorgifte via kabeltelevisie.

In het standaardcontract CISAC - ERU - FIAPF / AID vallen er nochtans nog sporen van deze bekommernis vanwege de producers te bespeuren.

Een ander kenmerk van de filmwerken is het feit dat hun auteurs, met uitzondering van de componisten van de filmmuziek, het beheer van hun rechten aan de producers afstaan. Historische redenen liggen aan de basis van deze toestand.

Zoals reeds opgemerkt, waren de literaire auteurs niet bijzonder goed georganiseerd en hun organisaties beschikten niet over de nodige middelen om op te treden daar waar de traditionele filmuitbating plaatsvond, nl. in de bioscoopzalen.

De producers daarentegen beschikten, via hun verdelers, wel over de noodzakelijke middelen van beheer.

Geeft deze toestand nog voldoening ten opzichte van de nieuwe technologie en in de eerste plaats, de kabeltelevisie?

Een antwoord op deze vraag is niet zo eenvoudig. De auteurs zelf schijnen er uiteenlopende meningen op na te houden. In de kleine landen treden zij vaak eveneens als producers op en hebben aldus tegenstrijdige belangen.

Het in eigen handen nemen van zijn belangen schijnt in sommige landen vaste vorm aan te nemen, bv. in Frankrijk.

Zou de oplossing er niet in bestaan het beheer van de rechten van auteurs en filmproducers aan de auteursverenigingen toe te vertrouwen? Dit voorstel zal sommigen doen opspringen, maar maken de uitgevers al geen deel uit van de auteursverenigingen en zijn de producers, mutatis mutandis, niet de uitgevers

van het filmwerk?

d) *Het standaardcontract CISAC - ERU - FIAPF / AID*

Dit contract is het resultaat van besprekingen die praktisch 3 jaar lang gevoerd werden en uiteindelijk in december 1981 afgerond werden.

Het nagestreefde doel strekte ertoe de rechthebbenden en de kabeltelevisieorganismes van elk land in het bezit te stellen van een onderhandelingsdocument dat reeds voorafgaandelijk de fundamentele problemen opgelost had, zodat aldus de besprekingen op nationaal niveau ingekort konden worden.

Daar de nationale toestanden tamelijk verschillend kunnen zijn, biedt de tekst voldoende soepelheid om aanpassing mogelijk te maken.

Het belangrijkste op nationaal vlak nog te bespreken punt is natuurlijk de vergoeding.

Met het oog op het opstellen van een relatief beknopte tekst, werd het contract in twee delen gesplitst; het eigenlijke standaardcontract en een authentieke interpretatie van het standaardcontract.

De tweede tekst vormt reeds een poging om betwistingen inzake de interpretatie van sommige bepalingen van het standaardcontract te vermijden en aldus tijd te winnen.

Het standaardcontract is zodanig opgevat dat het ofwel door de drie groepen rechthebbenden globaal ondertekend kan worden, ofwel door elke groep afzonderlijk.

De gegeven toelating heeft uitsluitend betrekking op de doorzending van omroepprogramma's. De doorzending van eigen programma's stelt te afwijkende specifieke problemen; in elk geval bestaat deze vorm van kabeltelevisie nog niet in Europa en wordt ze in sommige landen zelfs verboden. De toelating heeft ook geen betrekking op de opname van programma's; een opgenomen en naderhand uitgezonden programma wordt trouwens een eigen programma.

De rechthebbenden vrijwaren de kabelexploitanten tegen aanspraken van niet georganiseerde derden. Bedoelde vrijwaring is nochtans beperkt ten belope van het bedrag uitgekeerd aan een gelijksoortig werk of programma.

Bij wijze van uitzondering kan de doorgifte van bepaalde programma's verboden worden. Deze contractclausule gaf aanleiding tot moeizame discussies en het

scheelde weinig of de besprekingen waren afgesprongen. De filmproducers hechtten er veel belang aan; de kabelexploitanten verdedigden de stelling van de praktische onmogelijkheid het verbodsrecht toe te passen en vestigden de aandacht op de enorme impopulariteit van een dergelijke maatregel.

Uiteindelijk werd de verbodsclausule door belangrijke voorzorgsmaatregelen omringd. De tekst bepaalt dat: "Dit recht maar uitgeoefend kan worden in het geval van een objectieve en uitdrukkelijke noodzaak: een zeer ernstige en duurzame inbreuk op de belangen van de titularissen der rechten vermijden; de rechten van de bij de inhoud van het programma betrokken derden eerbiedigen". In het bijgevoegd commentaar wordt onderstreept dat verbodsgevallen maar heel zelden mogen voorkomen en de rechthebbers geven de uitdrukkelijke verzekering aan de kabelexploitanten dat zij alles in het werk zullen stellen om elke conflictstof te vermijden; nl. door het nastreven van een optimale harmonisatie tussen vertoningen in bioscoopzalen en hun uitzending langs omroepen die in aanmerking kunnen komen voor distributie via kabeltelevisie.

2. Recorders

De recorders vertegenwoordigen een reproductiemiddel dat én door zijn gemiddelde prijs én eenvoudige manipulatiemethode voor elkeen toegankelijk is. Deze nieuwe uitvinding veroorzaakte uiteraard een massaal gebruik van geesteswerken. Deze evolutie werd nog verscherpt door de uitvinding van de cassette die de manipulatie van recorders zo vereenvoudigde dat zelfs kinderen er mee kunnen omspringen.

En tenslotte heeft de videocassette dit verschijnsel uitgebreid tot het domein van de audio-visuele werken, het toneel en in het bijzonder, de film.

Met recorders kunnen natuurlijk eigen opnamen verwezenlijkt worden maar uit talrijke op het getouw gezette enquêtes blijkt duidelijk dat de bezitters van deze toestellen in feite radio- en televisieuitzendingen reproduceren of reeds bestaande opnamen kopiëren: platen, cassettes en videocassettes uit de handel. Dit stelt twee problemen: het probleem van de reproductie voor privé-gebruik en het probleem van onwettige copieën of piraterij.

a) Juridische problemen

aa) De reproductie voor privé-gebruik

Krachtens oudere en voorbijgestreefde wetgevingen is de reproductie voor privé-gebruik, zonder toelating van de auteurs, geoorloofd. Maar destijds was er nog lang geen sprake van recorders; de reproductie was uitsluitend grafisch en noodgedwongen ook uitsluitend partieel. In deze omstandigheden was de uitzondering op het auteursrecht aanvaardbaar, meer bepaald omdat de personen die deze reproducties realiseerden dit doorgaans met het oog op studie- of researchwerkzaamheden deden.

Met de moderne technieken is het nochtans mogelijk volledige werken te reproduceren, voor loutere ontspanning. Dit gaat duidelijk het raam van de bepalingen van deze oudere wetgevingen te buiten.

De hedendaagse doctrine onderstreept dat, zo het principe van het absoluut en exclusief recht van de auteur misschien niet meer in de praktijk te handhaven is, de auteur desondanks zijn recht op vergoeding moet behouden.

De twee belangrijke internationale conventies inzake auteursrecht veroorloven - doch onder zeer precieze voorwaarden - dat de staten die ze bekrachtigd hebben, uitzonderingen op het reproductierecht voorzien, nl. wanneer "de reproductie geen schade berokkent aan de normale uitbating van het werk" en zo "de reproductie de rechtmatige belangen van de auteur niet ongegrond benadeelt" (Conventie van Bern art. 9, al. 2); en de auteur mag niet beroofd worden van een "redelijke graad van effectieve bescherming" (Universele Conventie art. IV bis).

Enkele landen hebben hun desbetreffende wetgeving reeds gemoderniseerd, in andere landen ligt deze zaak ter studie. Het grote knelpunt is het vinden van een systeem dat niet academisch blijft, een doeltreffende bescherming biedt en waarvan het beheer in de praktijk mogelijk is.

Het bij de wet van 9 september 1965 van de Duitse Bondsrepubliek gegeven voorbeeld schijnt nog steeds het beste te zijn.

Op grond van art. 53 al. 5 van bedoelde wet wordt de perceptie van een vergoeding uitgevoerd bij de fabrikant van toestellen waarmee reproducties gerealiseerd kunnen worden "zo de aard van het werk toelaat te veronderstellen dat het werk voor privé-gebruik gereproduceerd

zal worden door de opname van radio-uitzendingen op beeld- of klankdragers of door middel van een heropname van een beeld- of klankdrager op een andere". Dit is voor de auteur inderdaad het enige middel waardoor hij een vergoeding kan bekomen voor een gebruik dat, doorgaans, in een privé-ruimte plaatsvindt nl. de woning van de eigenaar van het toestel.

Bedoeld systeem zou nog vervolmaakt kunnen worden door niet enkel de toestellen aan een vergoeding te onderwerpen, maar eveneens de voor de reproductie aangewende dragers: de cassettes en videocassettes.

Tot op heden werd het Duits voorbeeld uitsluitend in Oostenrijk nagevolgd (wet van 2 juli 1980 tot wijziging van art. 42 van de wet op het auteursrecht).

bb) Onwettige copieën

In tegenstelling tot de vroegere zware en kostbare apparaten die noodzakelijk waren voor de reproductie volgens de oude technieken (plaat of film) is het met de nieuwe recorders heel wat gemakkelijker om op tamelijk grote schaal reeds bestaande opnamen te reproduceren. Met sommige speciaal hiervoor ontworpen toestellen is het mogelijk om in één maal enkele tientallen copieën te reproduceren, dus praktisch op industriële schaal. Natuurlijk worden deze praktijken door alle wetgevingen veroordeeld. Maar de sancties zijn ontoereikend. Sommige wetgevingen voorzien zelfs geen strafsancties en de meeste wetgevingen die er wel voorzien, leggen slechts een boete op.

Bovendien werd het bedrag van de boetes doorgaans niet aan de economisch evolutie aangepast.

Deze onbeduidende straffen vormen dus geen enkele rem voor oneerlijke handelaars die ze als een berekend risico aanvaarden, gezien de verwachte winsten veel belangrijker zijn.

Men zou dus van de wetgevers de toepassing van strengere straffen, hogere boetes en zelfs gevangenisstraffen moeten bekomen.

Zo ook zouden er eveneens snellere en doeltreffendere procedures ingevoerd moeten worden; bv. in het raam van de wetgeving over de oneerlijke mededinging.

b) Praktische problemen

De praktische problemen vertonen - althans wat de videocassettes betreft - grote overeenkomsten met de door de kabeltelevisie gestelde problemen.

De rechthebbenden zijn dezelfde of kunnen dat zijn. De organisatieproblemen, ter aanduiding van een mandataris die bevoegd is om namens alle rechthebbenden de toelatingen te verstrekken, zijn dezelfde.

Gehoopt kan worden dat de uitgebouwde structuren die inzake kabeltelevisie het beheer van de rechten voor toneel en film tot taak zullen hebben, al vlog hun beheer tot de video zullen uitstrekken.

Een bijkomend probleem wordt gesteld door het gebrek aan ervaring. Om de problemen van de kabeltelevisie op te lossen, was het mogelijk te steunen op precedenten van de radiodistributie enerzijds en van de televisie anderzijds.

De videocassette lijkt zowel op de mechanische reproductie (plaat en klankcassette) als op de film. De internationale doctrine heeft nog geen standpunt ingenomen omtrent de aard van deze nieuwe drager; nochtans hangt de beheersmethode van de rechten juist af van deze aard.

Sommige nationale standpunten worden beïnvloed door specifieke bepalingen van de nationale wetten, die terzake alles behalve eenvormig zijn.

Het valt dus te vrezen dat, net zoals op het vlak van de film, de nationale oplossingen nog geruime tijd verschillend zullen blijven.

Het internationaal beheer zal er niet door vereenvoudigd worden, meer bepaald omdat het thans om dragers gaat die op tienduizenden of honderdduizenden exemplaren vermenigvuldigd worden, terwijl de film maar op honderden, soms zelfs enkele tientallen copieën gereproduceerd wordt.

3. De satellieten

In tegenstelling tot de twee vorige technieken bevindt de satelliettechniek, althans wat Europa betreft, zich nog maar in een beginstadium.

Een belangrijk onderscheid dringt zich onmiddellijk op: tussen enerzijds de communicatiesatellieten of "van punt tot punt" (CS, communication satellites) en anderzijds de rechtstreekse omroepsatellieten (DBS, direct broadcasting satellites).

De communicatiesatellieten doen, in juridische zin van het woord, volgens som-

migen niet aan radio-uitzending. Het doorgeseinde signaal is niet bestemd voor het grote publiek, maar voor een aantal tussenpersonen die in het bezit zijn van het noodzakelijk materiaal om het signaal te ontcijferen en de overdracht naar zijn definitief publiek te verzekeren. Het kan bv. om een kabeltelevisienet gaan en aldus kunnen beide technieken gecombineerd worden, of een kleine gemeenschap (dorp, school, cultureel centrum, enz...).

De oorspronkelijk voor de transmissie van telefoongesprekken gebouwde communicatiesatellieten bestaan reeds een twintigtal jaren (Telstar, 1962) en al spoedig werd overgegaan tot de geregelde commerciële exploitatie (Early Bird, 1965).

Verschillende communicatiesatellieten functioneren reeds om de verbinding met de grote gebieden in Amerika, Afrika en Azië te verzekeren.

In Europa gingen de testen in 1983 van start op een niet langer in gebruik zijnde telecommunicatiesatelliet (OTS II) waaraan de Belgische, Franse en Zwitserse televisie hebben medegewerkt. Voor een later tijdstip wordt het geregeld gebruik van satellieten (ECS 1 en 2, L-SAT) door verschillende Europese landen gepland.

De invoering van rechtstreekse omroepsatellieten is een nog meer verwijderd toekomstproject. De economische crisis waardoor de omroepen hun financiële middelen aanzienlijk zagen afnemen, heeft de vooruitgang in dit domein heel wat geremd.

a) Juridische problemen

aa) Communicatiesatellieten

De Conventie van Brussel (1974) regelt de betrekkingen tussen de omroepen van oorsprong en van bestemming en onderhoudt er zich van het lot van de bij de programma's betrokken auteurs en andere rechthebbenden te regelen. Het voorwerp van de bescherming is het "signaal, drager van programma's" en niet het programma zelf.

Op dit moment is de Conventie maar van kracht tussen 8 staten; de verleende bescherming is dus zeer relatief.

Na besprekingen tussen de CISAC en de ERU, werd overeengekomen dat de auteurs de verdelers van het opgevangen signaal zullen beschouwen als de eerste verantwoordelijken voor het gebruik van

literaire en artistieke werken en zich maar tot de organismes van oorsprong van het uitgezonden signaal zullen wenden zo blijkt dat het onmogelijk is tegen eerstgenoemden op te treden (verdelers werkzaam in een land waar bv. het auteursrecht niet erkend wordt).

bb) Omroepsatellieten

In principe zouden de omroepsatellieten geen nieuwe juridische problemen moeten scheppen.

Op grond van de Conventie van Bern en de Universele conventie is de definitie van de omroephandeling van toepassing op bedoelde omroeptechniek.

Er kan zich nochtans een probleem stellen i.v.m. het bepalen van de verantwoordelijkheden: zal het de satellietuitbater zijn of het organisme van oorsprong van het signaal? Dit vormt echter geen onoverkomelijk probleem.

b) Praktische problemen

Eens te meer vertonen de praktische problemen voortvloeiend uit het gebruik van satellieten, althans wat de communicatiesatellieten betreft, grote overeenkomsten met de door de kabeltelevisie ontstane problemen, daar beide technieken trouwens vaak gepaard gaan.

De door het gebruik van omroepsatellieten gestelde problemen zullen zelfs eenvoudiger zijn, daar ze vergeleken kunnen worden met deze waarmee men reeds sedert altijd in het domein van de traditionele omroep geconfronteerd werd. Door hun organisaties kunnen de rechthebbenden er uitstekend het hoofd aan bieden.

4. Besluiten

Ten slotte kan gesteld worden dat, met uitzondering van het privé-gebruik van cassettes en videocassettes waar de tussenkomst van de wetgever onontbeerlijk is, de door deze nieuwe technologie gecreëerde problemen vooral van praktische aard zijn, bv. organisatieproblemen van de rechthebbenden.

Op grond van de teksten van de internationale overeenkomsten en nationale wetgevingen is het, in principe, mogelijk de meeste juridische problemen op te lossen, en de rechtspraak bewijst het reeds.

Alle inspanningen dienen zich vooral te richten op een betere organisatie die een

doeltreffend beheer van de betrokken rechten toelaat, zowel wat de perceptie, de controle als de repartitie betreft.

Op het vlak van het toneel, de letteren, plastische kunsten en film, werd reeds te lang gedraald.

Laat ons hopen dat de schok van de nieuwe technologie een heilzame uitwerking zal hebben.

Meer bepaald op het vlak van de film, schijnt er nog steeds geen optimale oplossing voor de hand te liggen. Het allernoodzakelijkste werd gedaan teneinde doeltreffend te kunnen onderhandelen, doch de structuren schijnen niet iedereen te bevredigen.

De door de nieuwe technologie ontstane toestand kan niet meer vergeleken worden met de traditionele uitbating van vroeger. De wijkbioscoop is verdwenen. Men kan het betreuren maar het is nooit mogelijk het verleden te doen herleven. De vraag kan gesteld worden of gewoontes en contractuele praktijken uit deze voorbije tijden heden nog aanvaardbaar zijn, en of ze niet in vraag moeten gesteld worden.

Enige verbeeldingskracht is wel gewenst om de rechten van de scheppende kunstenaar te vrijwaren.

Als het om boeken gaat ...

Standaard Boekhandel

NAAMSESTRAAT 57
LEUVEN 016/23 98 21